

احزاب سیاسی ایران

جنبش ضد شاه و حقوق زنان

محمود نفیسی



مرگ محکوم شدند. آنان همچنان ورود زنان را به کنوانسیون ملی ممنوع و سپس تمامی انجمن های زنان را منحل اعلام کردند. آنچه را در زیر می خوانید، فرازهایی از خطابه پرنسور المپ دوگوژ است که در سال ۱۷۹۱ نوشته است:

«حقوق زنان»

مرد آیا تو دم از عدل و انصاف می زنی؟ این سئوالی است که یک زن می پرسد. تو نخواهی توانست زن را از حقوق خود محروم سازی. به من بگو، چه چیزی به تو این قدرت مطلق ستم بر جنس من را می دهد؟ می اندیشی که با استعدادتری، به حکمت پروردگار بنگر در تمام عظمت طبیعی که می خواهی با آن هم آهنگ باشی به جستجو بپرداز و به من اگر می توانی نمونه ای از این امپراتوری ستمگرانه خود در طبیعت را نشان بده. به دنیای حیوانات رجوع کن، به مطالعه عناصر و گیاهان بپرداز، به تحولات ماده ارگانیک نظر بینداز و اگر من ابزار شهود را فراهم کردم، تسلیم شهودی باش که دیده ای. به جنسیت ها در اداره طبیعت به کنکاش و جستجو بپرداز و اگر توانستی

حقوق بشر انقلاب در فرانسه حقی را برای آنان به رسمیت نشناخت. المپ دوگوژ (۲) بانوی نمایشنامه نویس و انقلابی فرانسه که در جریان انقلاب فرانسه نقش به سزایی داشت و نماینده یکی از انجمن های زنان که از چندی پیش در برخی از شهرهای فرانسه شکل گرفته بودند این اعلامیه را به عنوان اعلامیه حقوق مردان به نقد کشید و در برابر آن، اعلامیه ۱۷ ماده ای مبتنی بر حقوق زنان را به کنوانسیون ملی ارائه داد. او را می توان صریح ترین و جسورترین مدافع حقوق برابر زنان در زمان خود دانست. مضمون مطالبات ۱۷ ماده ای زنان بر محور برابری خواهی حقوقی با مردان استوار بود. در بخشی از این بیانیه جمله تکان دهنده ای نوشته شده بود: «وقتی که زن حق بالا رفتن از طناب دار را دارد بایستی حق بالا رفتن از سکوی خطابه را نیز داشته باشد.» المپ دوگوژ و یارانش



المپ دوگوژ

بر این باور بودند که ادعاهای انقلاب در مورد آزادی و برابری ذاتی انسان ها حقیقتی همگانی دارد و بی تردید دربرگیرنده حقوق برابر و لغو تبعیض بر زنان نیز می شود. اما سرکردگان انقلاب در دوره ترور ژاکوبینی، حرکت زنان را تحقیر کردند. المپ دوگوژ و مادام رولاند به اتهام ارتباط با تریدون ها به

پیش از پرداختن به نقش زنان ایران در انقلاب بهمن ۱۳۵۷ و چگونگی مشارکت آنها و رخدادهای این گذار، نگاهی اجمالی به نقش زنان در انقلاب ها و تحولات تاریخی آن دوران می اندازیم.

هیچ انقلاب توده ای در تاریخ نبوده است که بی مشارکت زنان رخ داده باشد. با این همه بسیاری از انقلاب ها و جنبش های سیاسی در تاریخ از فهمیدن جایگاه برابر و انسانی زن با مرد غافل ماندند. پاره ای دیگر اگر به حل مسأله زن همانند دیگر مسائل اجتماعی توجهی داشتند، در نهایت باز آن را تابعی از اهداف دیگر خود قرار دادند. انقلاب های بزرگ پایان قرن هیجدهم نیز که پزواکی جهانی داشتند و پایه های دولت های مدرن امروزی را ریختند از این قاعده مستثنی نبودند. در عصر روشنگری که بنای ایدئولوژیک انقلاب های پایان قرن هیجدهم و آغاز قرن نوزدهم ریخته می شد، زنان اشرافی درهای سالن های خود را به روی برجسته ترین روشنفکران زمانه خود که بذراهای اندیشه بزرگترین تحولات تاریخ را می پروراندند، گشودند. این زنان که معروف به زنان سالنی (۱) بودند، آغازگر طرح اولیه مسأله حقوق زنان بودند. پاره ای از آنان مانند مادام شاتوله، همسر ولتر، دانشی وسیعتر از شوهر خود داشت. با این همه نبوغ، روشنگرانی چون دیدرو، دالامبر، روسو و بسیاری دیگر که در این سالن ها تردد می کردند، نگرش شان به زن و حقوق اجتماعی او از بار خرافه تاریخی و تحقیرآمیز به زن تغذیه می کرد. جنبش برابری طلب زنان از دیدگاه تاریخ تکامل اجتماعی ثمره انقلاب های بورژوائی و به چرخش افتادن شیوه تولید سرمایه داری است. نخستین جرقه این جنبش با انقلاب کبیر فرانسه درخشید. بسیاری از زنان عادی همپای مردان در انقلاب شرکت کردند. لیک اعلامیه

تفاوت در بین آنها را به من نشان بده. در تمام طبیعت درخواستی یافت که آنها درهم آمیخته اند. در همه جا درخواستی یافت که آنان در این شاهکار جاودانه با هم در یگانگی موزونی همکاری می کنند. تنها بشر وضعیت استثنائی خود را به یک اصلی تبدیل کرده است. مرد، این موجود غریب و کور، در قرن روشنگری و خرد که باد تفرعن علم او را به حوض جهالت کشانده است، می خواهد همچون مستبدی بر جنسی که تمام استعدادهای وی را در تملک گرفته

وضع حقوق زنان پس از انقلاب بهمن ۱۳۵۷

در جریان پیروزی انقلاب بهمن ۱۳۵۷ و سقوط نظام سلطنتی ایران، سرکردگی ایران به دست نیروهای مسلمان و معتقد به نظام ولایت فقیه افتاد. از آن پس جامعه ایران زیر قیمومیت ولایتی قرار گرفت که اصلیت تردید ناپذیر آن مردانه است. زنان در تمامی سطوح این نظام حکومتی یا حذف می شوند یا در مرتبه دوم قرار می گیرند. اگر در دیگر نظام های حکومتی، حذف زنان از قدرت با خاموشی و از طریق تبعیض گذاری های اجتماعی در عرصه کسب و دانش و شرکت در فعالیت های اجتماعی انجام می گیرد، در نظام ولایت فقیه، صلاحیت جنسیتی و معنوی زنان برای فقاقت، هدایت و قضاوت بطور صریح مردود اعلام می شود. جنسیت زنان آغشته به کفر و معصیت تعریف می شود و محکوم به پوشانیده شدن است. اصل خانواده در این سیستم ایدئولوژیک نیز تجلی بارزی از جایگاه تبعیض آمیز زنان است؛ به طوری که زنان، برخلاف مردان، بطور قانونی ملزم به رعایت تک همسری هستند و در صورت تخطی از این قانون به مجازات مرگباری چون سنگسار محکوم می شوند. چند همسری بطور قانونی برای مردان آزاد است. ویژگی چند همسری در جمهوری اسلامی ایران عبارت از صراحت قانونی دادن به چند همسری مردان در قوانین رسمی مربوط به خانواده در کشور است. گرچه زنان ایرانی در این سال ها روزگار دشوار و پرتنش را از سر می گذرانند و امکان ایجاد تشکل های مستقل خود را ندارند اما آنان علاوه بر شرکت در فعالیت های اجتماعی و فرهنگی، هیچ گاه از تلاش برای رفع تبعیض و کسب حقوق انسانی دست نکشیده اند. از نمونه های فعالیت های زنان ایرانی در سال های اخیر می توان از کمپین یک میلیون امضاء و کمپین

نفع زنان انجام می گرفت. در سال ۱۳۴۱ حق رأی زنان در چارچوب اصلاحات ۶ ماده ای موسوم به انقلاب سفید تصویب شد. در سال ۱۳۴۶ قانون حمایت خانواده

تصویب شد و در سال ۱۳۵۴ در این قانون اصلاحاتی به نفع حقوق زنان انجام گرفت و اصلاحاتی نیز در عرصه قوانین کار معطوف به زنان تصویب شد که از جمله آنها، مرخصی زایمان، ایجاد مهد کودک در کارگاه هایی که بیش از ۱۰ نفر زن در آن شاغل بود. کیفیت اصلاحات قانونی جنسیتی در دوره محمدرضا شاه شباهت زیادی به اصلاحات دوره رضاشاه

تناقض و عدم آگاهی بر تبعیض جنسیتی به عنوان نقض آشکار حقوق بشر در بین زنان، زمینه ساز حمایت بی قید و شرط و مشروط بسیاری از زنان ایرانی از انقلاب شد.

داشت. این اصلاحات در سطح انجام شد و بیشتر به جنبه نمایش مدرنیسم ایرانی در جهان و بویژه تأمین الزامات اقتصادی (نیاز بازار به نیروی کار زنان) اهمیت داده می شد تا به تعمیق تفکر مدرنیته و تأمین آزادی فردی انسان ها مستقل از جنسیت. تناقض و عدم آگاهی بر تبعیض جنسیتی به عنوان نقض آشکار حقوق بشر در بین زنان، زمینه ساز حمایت بی قید و شرط و مشروط بسیاری از زنان ایرانی از انقلابی شد که هویت ایدئولوژیک آن با نقض حقوق اولیه زنان پیوندی تنگاتنگ داشت.



مری ولستون؛ نویسنده و فیلسوف بریتانیایی

است حکومت کند. مرد تظاهر به انقلاب و دفاع از حقوق برابر می کند تا چیزی در حق برابری نگفته باشد.»

اعلامیه حقوق زنان و شهروندان زن برای مجمع ملی برای تصویب در آخرین نشست و یا در اجلاس قانون گذاری بعدی، فرستاده می شود. فشرده دیدگاه ها و خواست های زنان در این دوره را مری ولستون^(۳) نویسنده و فیلسوف بریتانیایی که به گونه شدیدی از مبارزات زنان فرانسوی متأثر شده بود، در سال ۱۷۹۲ در کتاب «دفاع از حقوق زنان» به نگارش در آورده است. سخن زیبا و نغزی از او که امروز همچنان شنیدنی است و به آینده نیز راه خواهد یافت، چنین است: «مهمترین نکته یک هدف والا، رسیدن به مقام یک موجود انسانی، مستقل از جنسیت است. کار حقیر، زنان را به موجوداتی حقیر تنزل داده است. برای زنان و مردان بایستی حقیقت یگانه ای وجود داشته باشد.»^(۴)

حقوق زنان در اواخر دوران سلطنت محمدرضا شاه

در دوره سلطنت محمدرضا شاه پهلوی حرکت مستقل چشم گیری برای کسب حقوق زنان انجام نشد. البته در این دوره در چارچوب سیاست متمرکز دولتی اقداماتی به

پانویس:

- ۱- زنان سالنی Femmesdesallones
- ۲- المپ دوگوژ ، در سال ۱۷۴۸ به دنیا آمد. نمایشنامه نویس و فعال سیاسی بود. او حرفه خود را به عنوان نمایشنامه نویس در اوایل ۱۷۸۰ آغاز کرد. همانطور که تنش اوضاع فرانسه بیشتر می شد او نیز بطور فزاینده ای با سیاست درگیر شد. در همان زمان شروع به نوشتن جزوه های سیاسی کرد و خواستار برابری زن و مرد شد. در اعلامیه خود از حقوق شهروندان زن دفاع کرد و قدرت مرد و مفهوم نابرابری را به چالش کشید. در نوامبر سال ۱۷۹۳ به اتهامات واهی به مرگ محکوم و با گیوتین اعدام شد.
- ۳- مری ولستون کرافت Mery wollstone craft
- ۴- نقل از Jutta Menschik, Feminismus . Geschichte, Theorie, Praxis
- ۵- در جستجوی راه از کلام امام، از بیانات و اعلامیه های امام خمینی از سال ۱۳۴۱ تا ۱۳۶۱، دفتر سوم، مؤسسه انتشارات امیرکبیر، تهران، ۱۳۶۱، ص ۱۳
- ۶- همان، ص ۱۴۲
- ۷- همانجا، ص ۳۳

جز بدبختی و فساد و فحشا چیز دیگری همراه ندارد. (۵) در سال ۱۳۴۲ در اعلامیه ای به مناسبت آغاز محرم بانگ بر آورده بود که: از تساوی حقوق اظهار تنفر کنید و از دخالت زن ها در اجتماع که مستلزم مفاسد بی شمار است ابراز انزجار، و دین خدا را یاری کنید. (۶) اما، نزدیک به دو دهه بعد در بیانات دوره انقلاب خمینی به گونه ای دیگر سخن می گفت: «هم اکنون زنان مسلمان ایران در مبارزات سیاسی و تظاهرات بر ضد شاه شرکت دارند. به من اطلاع داده اند که در شهرهای ایران زنان جلسات سیاسی دارند. در نظام اسلامی زن همان حقوقی را دارد که مرد دارد. حق تحصیل، حق کار، حق مالکیت، حق رأی دادن، حق رأی گرفتن. (۷) شرکت چشم گیر زنان در صحنه اعتراض ها، خمینی را که حالا دیگر امام و رهبر لقب یافته بود به اذعان واقعیت حضور آنان در اجتماع و سیاست واداشت. ادامه دارد

قانون بی سنگسار نام برد.

نقش زنان در انقلاب بهمن ۱۳۵۷

نقش زنان در انقلابی که در سال ۱۳۵۷ بر نظام پادشاهی نقطه پایان نهاد و جمهوری اسلامی را در ایران مستقر کرد، کلیدی برای بازگشایی بغرنج این رویداد به دست می دهد. در این انقلاب حضور زنان در اعتراض ها و تظاهرات خیابانی چنان چشمگیر بود که آیت الله خمینی را وا داشت گفتار و رفتاری بطور کامل مخالف با افکار گذشته خود در پیش گیرد. تغییر روش او در چه بود؟ در سال ۱۳۴۱، خمینی برای مخالفت با «حق رأی زنان»، در اعلامیه ای مشترک با هشت تن از علمای قم، به دولت تاخته بود که: «سرخود و مردم را گرم می کند به دخالت زنان در انتخابات یا اعطای حق زنان یا وارد نمودن نیمی از جمعیت ایران در جامعه و نظایر این تعبیرات فریبنده که

در زندگی هر شخص قطره ای باران حقوقی هم می بارد.

در زندگی هر شخص قطره ای باران حقوقی هم می بارد.

**LAW OFFICES
OF
MARSHALL TAHERI**
CIVIL AND COMMERCIAL LITIGATION
FEDERAL CRIMINAL DEFENSE
FEDERAL TAX LITIGATION
INTERNATIONAL BUSINESS LITIGATION
PERSONAL INJURY

Houston	713.871.0000
Dallas	214.871.0000
Los Angeles	310.557.0000
New York	212.247.0000
Washington, D.C.	202.333.0000

www.marshalltaheri.com

35 years experience and a Professor of Law

Consultation by appointment only

در زندگی هر شخص قطره ای باران حقوقی هم می بارد.

در زندگی هر شخص قطره ای باران حقوقی هم می بارد.

فرآورده های بهداشتی و آرایشی

دکتر گلشاهی

در هوستون

برای دریافت فرآورده های

Cosmetic Anti-Age

با من Olga Flores تماس بگیرید

10% Glycolic Acid Facial Cream • Moisturizing Cream
Skin Rejuvenation Cream

832-878-4984

ABC Better Life

\$39⁹⁹ + tax

شیلنگ شیردار

Call Olga Flores

به آسانی می توانید نصب کنید

832-878-4984

www.abcbetterlife.com